

# Muzejní čtvrtletník

Muzeum Českého ráje v Turnově

zdarma

číslo 4/2018, ročník XV.

## Stříbrný poklad



Na s. 3 si přečtete o mimořádném nálezu stříbrného pokladu

## Vánoční Dlaskův statek



Poslední letošní proměna expozice Hospodářův rok – na s. 3

## Václav Plechatý



O výstavě dřevorezby Václava Plechatého se dočtete na s. 2

## Co nás čeká a co bylo?



Přehled akcí a výstav i foto-vzpomínky najdete na s. 8.

## PŘIPOMÍNÁME SI VZNIK REPUBLIKY



*Tak jako asi každý se i my v letošním roce připojujeme k oslavám stoletého výročí naší republiky. Připravili jsme tři výstavy a sérii přednášek představujících divoké století, které od roku 1918 proběhlo.*

## KONEČNĚ VE VLASTNÍM! TURNOV NA CESTĚ K REPUBLICĚ

Co může být výmluvnějšího než staré fotografie – přímí svědci události! Díky postupně zpracovávané sbírce skleněných negativů z historických turnovských ateliérů jsme se dostali k dosud neznámým a nepublikovaným fotografiím zaznamenávajícím dění ve městě i Turnov

samotný. Vybrali jsme pro vás fotografie pocházející z let 1914 až 1925, na kterých ve zkratce představíme vývoj tohoto dramatického období. Vyhlášení války, odvody turnovských mužů do války, odvody koní, vyhlášení republiky, návštěva prezidenta-Osvoboditele atd. Přijďte

se podívat a symbolicky se propojit s našimi „předsousedy“ a jejich těžkými chvílemi. První světová válka byla i pro civilní obyvatelstvo nesmírně náročná, plná strádání, nedostatku a strachu. Radost z konce války a ze vzniku samostatné republiky byla obrovská. -ak-

## ROK REPUBLIKY

Během celého roku putuje Libereckým krajem výstava, kterou jsme pomáhali připravovat i my v našem historickém oddělení. Společně s kolegy-historiky z dalších muzeí jsme nejprve připravili podklady mapující klíčové události, které významně ovlivnily dějiny státu i události na současném území kraje v letech 1918 až 2018. Jednotlivé události získaly výtvarnou podobu a byly vydány v kalendáři, aby se posléze přetvořily v panelovou výstavu. Turnov je posledním městem, které výstava navštíví, a to proto, aby se připojila ve výstavním sále k výstavě Konečně ve vlastním! -ak-

## LÉTA NADĚJÍ A ZTRÁT

*Převážně dokumentární výstavy jsme se ve spolupráci s Městským muzeem v Železném Brodě rozhodli doplnit pohledem, jak se naplnila očekávání a naděje občanů mladého státu a jak étos doby ovlivnil českou kulturu na poli uměleckého řemesla v dvou blízkých centrech šperkařství a sklářství – Turnova a Železného Brodu, kde čerstvá odborná sklářská škola rezonovala uměleckým snažením výrazných postav – Jaroslava Brychty, Aloise Meteláka, Zdeňka Juny, Ladislava Přenosila a dalších pracujících na konstituci výtvarného charakteru železnobrodského skla. V Přenosilově ryteckém díle se tematika výrazněji opírá o jeho legionářskou zkušenost. Další věnovali pozornost každodennímu životu v idylické*



*Pokračování na s. 2*

## VÁCLAV PLECHATÝ – DŘEVOŘEZBY

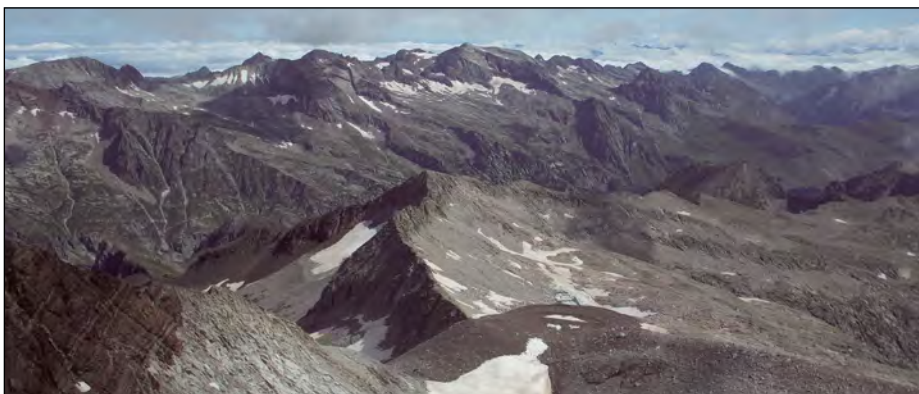


Řezbářství je tradiční řemeslo, které člověka provází již od počátků jeho existence. Dřevo jako přírodní a po staletí snadno dostupný materiál provázelo člověka po celý jeho život. Hotovily se z něho nástroje, nářadí, nádobí, nábytek, zemědělské stroje, ale také předměty duchovní kultury – betlémy, dřevěné plastiky, dekorativní nádoby ad. Řezbář Václav Plechatý plně vychází z této tradice. Jeho práce jsou ovlivněny jak tradičním lidovým řezbářstvím, tak i styly přírodních národů. Od 80. let se věnuje také grafice, především linorytu, používá i suchou jehlu. Když si to

námět vyžaduje, využívá i mezzotinty, lept nebo kombinované techniky. Od roku 1971, kdy vystavoval poprvé, svá díla představil na více jak 40 výstavách. Pravidelně se účastní řezbářských symposií (Doksy, Turnov, Dolánky u Turnova ad.). Převážnou část děl Václava Plechatého tvoří mohutné rozměrné reliéfy s figurálními, zoomorfními a rostlinnými motivy. Vedle toho vytváří i trojrozměrné plastiky a tzv. miniatury – figury o rozměrech několika centimetrů. K jeho výrazným počínům patří realizace sochařské výzdoby mechanického orloje, který byl zásluhou Martina Chaloupky a jeho partnerů a přátel slavnostně spuštěn v září roku 2008 v Kryštofově údolí u Liberce. Kromě dvanácti dřevěných apoštolů, defilujících každou hodinu v oknech orloje, vytvořil Václav Plechatý pro průčelí stavby sochy sv. Kryštofa, sv. Barbory a ponocného. Dominantou orloje je pohyblivá luneta, znázorňující venkovský život. Na výstavě v Turnově Václav Plechatý představí reliéfy a plastiky inspirované lidovou sakrální plastikou i všedním životem.

Vladimíra Jakoubčová

## EXPEDICE DO PYRENEJÍ – PŘEDNÁŠKOVÝ CYKLUS



Jako každý rok, tak i v letošním roce jsem vrazil na velkou expedici, tentokrát do Pyrenejí. Letní výprava se však od těch předchozích odlišovala, protože jsem ji absolvoval úplně sám a nejel jsem sbírat minerály, ale snažil jsem se dokumentovat hory ze všech možných úhlů. Pyreneje tvoří přirozenou hranici mezi Španělskem a Francií a zároveň oddělují Pyrenejský poloostrov od zbytku Evropy. Hory nemají souvislý a zřetelný hlavní hřeben, jedná se spíše o větší množství horských masivů, které jsou často příčně orientovány proti směru Pyrenejí. I z tohoto důvodu se jedná o jeden z nejnáročnějších pěších treků na světě. Údolí jsou navíc úzká, takže se v nich nevyskytují větší městská sídla. Příroda je pořád nepříliš poznamenaná člověkem, působí divoce a nespoutaně. A tak si přijdete i vy, když tam jste.

Můj prvotní záměr přejít Pyreneje od východu na západ za 42 dní se změnil poté, co jsem

vystoupil na první třítisícový vrchol. Okamžitě jsem byl uhranut pohledem na špičky hor, které se nacházely pode mnou, pohledem na celou krajinu, pocitem, že jsem se dostal nejvýš, až do oblak. Nakonec se mi povedlo během přechodu Pyrenejí slézt dalších čtrnáct vrcholů, včetně několika nejvyšších. Povedlo se mi přejít tři největší ledovce, navštívit všechny pyrenejské národní parky, dokonce jeden globální geopark UNESCO a nafotil jsem něco okolo šesti tisíc fotek. Jelikož jsem měl možnost Pyrenejský masiv a vše co k němu patří tak dobře zdokumentovat a informací i materiálů je mnoho, tak nepřipravuji pro vás jednu přednášku, do které by se takové penzum informací nevešlo, ale rovnou celou sérii přednášek, z nichž první proběhne/ou určitě již teď na podzim. Sledujte tedy stránky našeho muzea a budu se moc těšit na příjemné setkání u některého z pyrenejských povídaní.

Jan Bubal

## LÉTA NADĚJÍ A ZTRÁT

Dokončení ze s. 1



*krajině Pojizeří a jejich tvorby čiší touha po pokojném, plodném životě. Turnovská šperkařská škola, v té době již uznávané a zavedené učiliště brusičů, rytců drahokamů a zlatníků, prožila ve druhé polovině desátých let významnou generační obměnu, když se vedení glyptiků ujal mladý Karel Tuček, do zlatnické dílny přišli zlatník Josef Valeš a později Josef Durych a školu fakticky už od roku 1919 vedl všestranný Antonín Karč. Ten byl i prvním správcem sklářské školy, kam navíc Karel Tuček jezdil do příchodu L. Přenosila učit rytí do skla. Pak železnobrodští tuto pomoc vrátili, když těžkými lety druhé světové války provedl turnovskou školu ředitel Zdeněk Juna a stříbrníky vedl Alois Metelák. I do drobných rytin v drahokamech, šperků nebo stříbrnických výrobků dokázali tehdy vtělit něco z lásky k domovu, obavy o budoucnost země a společnosti a těsně po válce i nový optimismus, než nás rok 1948 vrhl do dlouhé éry izolace od evropských či světových kulturních proudů a mravní, společenské i hospodářské stagnace. Roky 1918 až 1948 proto prezentujeme jako léta nadějí a ztrát zaznamenaná rukama zlatníků, stříbrníků, glyptiků a sklářů, jejichž odkaz zůstává v našem regionu pořád živý.*

Miroslav Cogan

STO LET REPUBLIKY  
V PŘEDNÁŠKÁCH HISTORIKŮ

Přednášky mapující události 20. století se konají každou říjnovou středu od 18 hodin v Kamenářském domě. Na přípravě cyklu jsme spolupracovali s Městskou knihovnou Antonína Marka. Cyklus, zahrnující sedm přednášek, byl zahájen v září.

3. října: **Osobnost Gustáva Husáka.** Přednáší Mgr. Michal Macháček, Ph.D.

10. října: **Pomníky první světové války v Českém ráji.** Přednáší Mgr. Lenka Holubičková

17. října: **Normalizace na Turnovsku** – diskuzní pořad s pamětníky. Moderuje Mgr. et Mgr. Jaroslav Kříž

24. října: **Folk – intelektuální protest, nebo masová zábava?** Přednáší PhDr. Přemysl Houda, Ph.D.

31. října: **100 let od vzniku Československa.** Přednáší prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc.

## NALEZEN MIMOŘÁDNÝ STŘÍBRNÝ POKLAD!



Pátek 10. srpna poněkud pozměnil naši představu o klidném závěru pracovního týdne... Dopoledne nám do muzea poctivý nálezce z Karlovarska oznámil objev většího množství pražských grošů, který právě našel při procházce v lese mezi Jabloncem nad Jizerou a Vysokým nad Jizerou. O hodinu a půl později jsme již soubor 158 stříbrných mincí měli v Turnově v muzeu. Nálezce přivezl i zlomky keramické nádoby, ve které byl původně poklad uschován. Mince jsme naložili do destilované vody a vyrazili jsme „rekognoskovat“ místo nálezů. Při archeologickém výzkumu jsme objevili nejenom jamku, do které byla nádoba s mincemi ukryta, ale také zbylé střepy z této nádoby. Detektorový průzkum přinesl ještě jednu minci z tohoto souboru.

Celkem bylo nalezeno 41 grošů Václava II. (WENCEZLAVS SECVNDVS; 1300–1305) a 118 grošů Jana Lucemburského (IOHANNES PRIMVS; 1310–1346). Jejich dochování je na horské podmínky přímo nadstandardní. Mince zřejmě nebyly dlouho v oběhu, protože řada z nich má zachovaný i mincovní lesk. Jde již o druhý hromadný nález grošů těchto panovníků nedaleko Vysokého nad Jizerou. V roce 1916 byl ve Tříči na poli vyorán největší soubor grošů Václava II. a Jana Lucemburského na našem území – je jich 561 a jsou uloženy v Národním muzeu. Je pravděpodobné, že oba depoty byly do země uschovány kolem roku 1330. V nevelké vzdálenosti od místa nálezů obou pokladů procházela již od pravěku důležitá obchodní stezka, která dále pokračuje kolem Růženciny zahrádky a pramenů Labe do Slezska.

Nalezené mince již byly podrobeny základní konzervaci. Po odborném posouzení, které zajistí numismatici z Národního muzea, se soubor vrátí zpět do turnovského muzea, abychom Vám jej mohli na mimořádné výstavě v únoru příštího roku představit.

Poctivému nálezci bude vyplacena odměna, jejíž výše bude odvislá od kulturně historické hodnoty stanovené znalcem.

Jan Prostředník

## HOSPODÁŘŮV ROK – OD MARTINA DO TŘÍ KRÁLŮ



Od Martina do Tří králů – takový je podtitul poslední, již páté proměny expozice Hospodářův rok, která bude zpřístupněna 1. prosince. Expozice uzavírá letošní návštěvní sezónu na Dlaskově statku v Dolánkách. Od jara zde návštěvníci měli možnost seznámit se s tím, co všechno musel hospodář bohatého statku udělat pro zdar svého hospodářství. To, že nezapomněl ani v zimě, a co všechno se v zimním období odehrávalo ve světnici, ve chlévě, stodole i na poli či v sadě, uvidí návštěvníci, pokud zavítají na Dlaskův statek v prosinci. Ve světnicích a komorách stavení připomeneme příchod zima, čím se zabývala hospodyně a děvečky v zimních

podvečerech. Přádání lnu a dračky – draní perí začínaly po svátku svatého Martina, nejčastěji kolem svátku svaté Kateřiny („na Kačenku po přadýnku“) a trvaly po celý advent. Přípravu hospodyně na Štědrý den, vánoční Boží hod a svátek svatého Štěpána doplní rekonstrukce obyčejů, které se praktikovaly pro zajištění úrody a sklizně v následujícím roce. Ochrana a zajištění prosperity hospodářských zvířat bude patřit expozice ve chlévě. Ve stodole se pak návštěvníci seznámí s tím, jak vypadaly tzv. doklepky, tj. poslední výmlat obilí v období kolem svátku svaté Barbory.

Vladimíra Jakoubčová

## PODZIM A VÁNOCE V KAMENÁŘI



To, že se v Kamenářském domě tvoří a probíhají zde programy pro děti i dospělé, není žádnou novinkou. Letos jsme pro děti přichystali skládačku větrníku, kterou si mohou za deset korun koupit a zabavit se při jejím sestavování. A čím ještě upoutá? Je na ní natištěno mnoho zajímavých informací ze života ve „mlejně“.

A to není všechno, co veřejnosti nabízíme. Samozřejmě bude „Kamenář“ otevřen i během městských vánočních trhů a nabídne svátečně naladěným návštěvníkům nejen výstavu dřevorezby Václava Plechatého, ale také s ní spojenou jedinečnou řemeslnou dílničku. Děti, ale i jejich rodiče či prarodiče si vyzkouší své šikovné ruce při práci se dřevem. Samozřejmě je v tom nenecháme a všichni si s naší pomocí odnesou malý vánoční zvoneček s dřevěnou rukojetí, se kterým si pak mohou na náměstí pod stroměčkem společně zazvonit.

Jana Válková Střílková

## EXPOZICE HOROLEZECTVÍ

Po dokončení základního skeletu stavby během letních měsíců byly realizovány rozvody plynu a elektra. Důležitou akcí byla montáž výtahu a velkoformátových skleněných výplní. Výrazné proměny došlo atrium muzea. V rámci povrchových úprav proběhla demolice starého podlaží a betonové opěrné zdi se schodištěm. Proběhla rekonstrukce kanalizace pro odvodnění nádvoří a řešila se betonáž elevace na místě opěrné zdi, která svým uspořádáním bude sloužit současně jako hlediště k nově plánovanému podlaží. Proběhly zemní práce a příprava pro položení dláždění v atriu muzea. Všichni také jistě ocení provedenou rekonstrukci sociálního zařízení pro návštěvníky. V současné době se projednává odvětrávání mineralogické expozice, vzduchotechnika v nové expozici a barevné provedení vnitřních maleb a venkovních omítek nové budovy. Současně probíhá výběrové řízení na dodavatele interiéru, který by měl v brzké době volně navázat na stavební firmu Termil, která hrubou stavbu právě dokončuje.

-dm-

## ARCHEOLOGICKÝ PRŮZKUM NA VESECKU

V měsících květnu až červenci letošního roku jsme zajistili záchranný archeologický výzkum v Daliměřicích v rozšiřovaném výrobním areálu firmy LargeLife® Limited. Skrývku jsme zahájili v druhé polovině května podél stromové aleje silnice mezi Hrubým a Malým Rohozcem. Podobně jako na ostatních polohách průmyslové zóny Vesecko, jsme i zde našli menší oválné kúlové a sloupové jámy se světle šedou výplní. Šlo o konstrukční prvky nadzemních domů, což jsme si ověřili záběry z dronu. Přesné stáří těchto staveb nám pomůže určit až radiokarbonové datování, protože až na výjimky se v těchto agresivních výplních nedochoval tradiční datovací materiál pro archeology – zlomky keramiky. Ovšem vedle těchto, nám již důvěrně známých nálezových situací jsme objevili i zahloubené objekty, které naopak ve svých výplních keramické zlomky obsahovaly. Šlo o dva typy historických terénů – o několik desítek sídlištních jam, pecí a hliníků, které bylo možné datovat do



mladší doby železné do 3. až 2. stol. př. n. l. Jde o zatím nejrozsáhlejší sídliště z tohoto období v horním a středním Pojizeří. Dosud byly z této dějinné etapy nalézány spíše ojedinělé sídlištní objekty nebo stopy po různých lidských činnostech pod skalními převisy



v Českém ráji. Druhým typem nemovitých objektů, které obsahovaly keramické i jiné artefakty, bylo 6 žárových hrobů z pozdní doby bronzové. Vzhledem k rozestupům mezi nimi mohlo původně jít o mohylové pohřebiště. Nejzachovalejší hrob se skládal nejméně

z desíti keramických nádob poskládaných těsně u sebe původně v mělké jámě oválného půdorysu. Výplně čtyř nádob obsahovaly do běla spálené lidské ostatky a další z nich bronzovou jehlicí.

Po terénním archeologickém výzkumu následovalo laboratorní ošetření movitých nálezů a jejich konzervace či restaurování. Na 700 vzorků výplní ze zahloubených jam bylo proplaveno za účelem zisku rostlinných makrozbytků, které dále prozkoumá paleobotanik. Tento biomateriál nám poslouží i pro datování jednotlivých sídlištních horizontů prostřednictvím radiokarbonové metody. Zrestaurované nádoby a další předměty uvidíte na mimořádné výstavě, která bude zpřístupněna v únoru příštího roku. **Roman Sirovátka** a **Jan Prostředník**

## LETNÍ ŠKOLA GEOPARKU

Ve dnech 17.–21. 9. 2018 proběhla pod střechou turnovského muzea letní škola *Různé tváře hornin* v rámci projektu GECON, česko-saská geologická kooperační síť. Letní škola byla určena pro studenty, profesionály i laiky se zájmem o geologii a celý program probíhal v češtině, němčině a angličtině. Hlavním organizátorem letní školy byla Technická

## RORÁTNÍ VAJÍČKA

K adventnímu času v Čechách patří, resp. patřily ranní mariánské mše provázené roráty – typickými liturgickými zpěvy nemajícími v evropské kultuře obdobu. (Vzpomeňme na Karla Holana Rovenského, vynikajícího hudebníka z našeho regionu, který se rorátními skladbami proslavil). V dlouhých a chladných adventních ránech, kdy se roráty zpívaly, představovaly pro věřící povyražení, u kterého se s oblibou a ve slavnostní náladě scházeli (*ilustrační fotografie bohoslužby pochází z webových stránek farnosti Odry*). Protože však v chladných ránech byly chladné i kostely, začala se v rukou mnohých věřících objevovat tzv. rorátní vajíčka, která sloužila k navození tepla. Jak? Tato vajíčka se vyráběla z kamene, nejčastěji z dobře leštitelných materiálů, a jejich velikost odpovídala většinou slepičímu vejci. Vajíčka jejich majitelé nejprve nahřáli na kamnech, případně v horké vodě a pak si je vkládali do kapes a rukávníků. Ta-



kové teplé kamenné vajíčko prý vydrželo příjemně hřát ruce po celou dobu adventní mše. Náš kraj, jako region plný brusičů a kameníků, se takovými vajíčky kdysi jen hemžil. Jejich výroba představovala pro místní zpracovatele kamene vítanou možnost přivýdělnku a pro místní obyvatele relativně snadno dosažitelné „luxusní“ a nadmíru praktické zboží. Přirozená kresba achátů a jaspisů s barevnými žilkami, v případě vápenců často se strukturami



zkamenělin, vytvářela z každého vajíčka jedinečný kousek. Dnes se s kamennými vajíčky také setkáváme, jsou běžně dostupná jako suvenýry, ale jen výjimečně někdo tuší, proč vlastně původně vznikla. V muzejních sbírkách žádné historické rorátní vajíčko nemáme, a tak vám přinášíme fotografii ze sbírky milého muzejního spolupracovníka Vladimíra Daněčka a děkujeme mu za připomenutí těchto specifických předmětů. V tomto konkrétním případě se jedná o vajíčko z leštěného černého lochkovského mramoru, oblíbeného dekoračního kamene s výraznými zkamenělinami vyplněnými sněhobílým kalcitem.

**Alžběta Kulíšková**



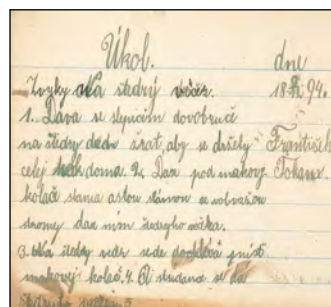
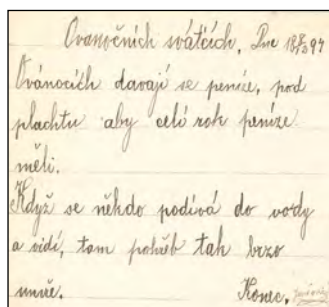
univerzita v Liberci ve spolupráci s Národním geoparkem Ralsko a Senckenbergovým muzeem v Görlitz a jsme velmi potěšeni, že se na takovém úspěšném projektu mohlo podílet i turnovské muzeum. Ve škole studenti trávili většinu dne pod vedením zkušených geologů a lektorů v terénu a večer svoje poznatky vyhodnocovali na počítačích. Celá akce byla velmi povedená, naší snahou je, aby naše muzeum v budoucnu hostilo více takových projektů. **Jan Bubal**

## ŠTĚDROVEČERNÍ ZVYKY V DĚTSKÝCH VZPOMÍNKÁCH

V jarním čísle jsme vám představili výsledky učitelské práce jenišovického faráře Jana Křitele Hájka. Výsledky domácích úkolů dětí na téma léčivé byliny v tomto čísle doplníme dalšími úkoly na téma ryze vánoční – *Naše štědrovečerní zvyky*. Děti opět své úkoly psaly na malé kartičky a, jak už to ve školách bývá, někteří se úkolu zhostili s plným nasazením, jiní si jedničku asi nezasloužili. Čtení dětských textů však dnes každopádně vyvolává úsměv na tvářích a lehký pocit nostalgie – začtěte se s námi a naladte se na vánoční atmosféru!

„Když je na Štědrý den vítr, tak se říká, že je na druhý rok mnoho ovoce,“ napsal Josef Tajmr a přidal povinnost, která ho asi moc netěšila: „A před jídlem máme se umýt a pomodlit a po jídle také se pomodlit“. Karel Třešňák prozradil, že se u nich na Štědrý večer „házejí drobtý, co zvoztanou na sv. Štěpána, do zahrádky, aby

(vánočku).“ V Tokanově rodině se zřejmě vůbec kladl na makové koláče jinými dětmi nezaznamenaný důraz, František totiž ještě prozradil, že: „na Štědrý den se de do chléva sníst makovej koláč.“ Václav Malát zase popisuje zvyk trochu děsivý: „Když se (člověk) koukne pod led a vidí tam pohřeb, tak brzy umře.“ Všimli jste si, že jsme zatím necitovali žádné dívky? To proto, že všechny tři zastoupené dívky od sebe úkol opsaly (i s chybami, které po všech dětech opravujeme), proto připomene Marušku Kofátkovou, Marušku Nejedlovou i Aničku Sobotkovou zvykem „dávát si na stůl pod plachtu peníze, aby se nás držely celý rok“ a „dávát studním štědrovnici (vánočku), aby dávala vodu celý rok“. Všechna děvčata uvádějí i zvyk „dávát si pod plachtu peníze a když jest jeden hlavou obrácen ku hřbitovu, říkají že brzy umře“. Ani děti před 124 lety nezapomínaly na



rostl boží drobek“. František Tokan napsal: „Dává se slepicím do obruče na Štědrý den zrát, aby se držely celý rok doma“. Tento zvyk opakují i další děti, ale František přidává ještě jeden unikátnější: „Dá se pod makový koláče sláma a s tou slámou se vobvážou stromy a dá se ním (jim) štědrýho večera

zvyk rozkrajovat jablka. Jak píše např. Václav Machát „rozkrojí-li se jablko a je hvězda, bude dlouho živ, a když má křížek, brzo umře“. Nepodepsané dítě (asi premiant, neboť v úkolu udělalo jen jedinou gramatickou chybu) uvádí, že se „dává psovi česnek, aby byl hodně zlý“.

Alžběta Kulíšková

## POMNÍK KPT. JAROŠE V TURNOVĚ

Možná jste zaznamenali, že v polovině září byl pomník odbojáře kpt. Otakara Jaroše přemístěn ze Skálovy ulice (kde stával před nyní opravovanou budovou sirotčince) do Zborovské ulice před budovu hotelové školy. S lehcí přimhouřeným okem můžeme tvrdit, že se vrátil na své původní místo, neboť víme, že v počátcích své existence byl postaven na travnatou plochu na křižovatce ulic Žižkovy a Zborovské, o něco níže než stojí nyní, ještě ne jako pomník kpt. Jaroše, ale jako pomník bitvy u Sokolova. Co přesně nevíme a ani v dokumentech nemůžeme najít, jsou data, kdy pomník ve Zborovské ulici vznikl (tušíme, že to bylo před rokem 1968) a kdy byl později přemístěn do Skálovy ulice (zřejmě jen o pár let později, a to z důvodu umístění sovětské posádky do areálu dnešní hotelové školy).

Proto prosíme každého, kdo by znal alespoň některý z těchto údajů, aby se nám ozval. Pomohou i fotografie – k pomníku se ve 70. letech konaly průvody s kladením věnců – třeba si vzpomenete, kdy jste se



jich účastnili ve Zborovské ulici a kdy už ve Skálově ulici. Kolem pomníku se také běhal Sokolovský závod branné zdatnosti – z roku 1974 se nám dochovaly fotografie, které zde uveřejňujeme.

Ozvěte se prosím na adresu kuliskova@muzeum-turnov.cz, nebo na tel. 606 069 150. Děkujeme.

Alžběta Kulíšková

## OHLÉDNUTÍ ZA BOULDER CUPEM

V sobotu 18. srpna jsme se s celým autobusem Turnováků vypravili do Bad Schandau na tamní horolezecké závody Boulder cup. 10. ročník závodů se konal pod názvem Pohár přátelství jako součást našeho společného projektu Pro horolezce neexistují hranice. Vyjeli jsme v osm hodin ráno a už samotná cesta byla zajímavá, protože autobus nejel k německým hranicím po hlavní silnici, ale sjel do končin, které většina z nás neznala. Areál závodů v Bad Schandau se tradičně rozkládá na břehu Labe a tam nás také čekali naši tamní spolupracovníci, kteří pro nás připravili občerstvení následované komentovanou prohlídkou města a vyjíždkou historickým výtahem na náhorní plošinu nad město. Prohlídku jsme zakončili v muzeu na naší společné výstavě Horolezecká fotografie 2. Další program účastníků zájezdu byl už individuální – někteří se vydali do přírody, která je v okolí města



překrásná, někteří si procházeli město, účastnili se kvalifikace na závody či se projeli historickou tramvají údolím Křinického potoka k vodopádu. Sešli jsme se večer na finálových závodech, které byly i pro laiky nesmírně napínavé a také mnohem delší, než se plánovalo. Do Turnova jsme se díky tomu vrátili až těsně před půlnocí. Den to byl dlouhý, ale nemáme žádnou zprávu, že by toho někdo ze čtyřiceti účastníků zájezdu litoval. I my jsme si výlet užili krásně. Alžběta Kulíšková a David Marek

**Aleš Bartoš**  
tel. 603 315 295  
www.abzlatnictvi.cz  
zakázková výroba šperků  
Antonína Dvořáka 321 Turnov

## ROZHOVOR S... MICHAELOU HAVELKOVOU

*Michaela Havelková je nejčerstvějším přírůstkem našeho kolektivu. Do muzea nastoupila ani ne před rokem na pozici etnoložky, a stala se tak druhou členkou oddělení etnologie. Během prvních měsíců Míša společně s novým zaměstnáním dokončovala studium na Karlově univerzitě a současně stále pracuje na diplomové práci. Nebylo toho na ni tedy málo, má za sebou i spolupráci na první výstavě (Od obilky ke chlebu) a zdá se, že vše zvládá s nadšením, které je pro práci v muzeu velmi potřebné.*



*V našem muzeu pracuješ poměrně krátce, ale muzejní zkušenosti už máš velké. Jakými cestami jsi došla až do Turnova?*

Muzea mě fascinovala už od dětství. Pamatuji si, jak jsme s babičkou a dědou chodili do Národního muzea koukat na kostru velryby, kterou tam kdysi ze svých cest přivezl Vojta Náprstek. Když jsem začala studovat etnologii, hodně mě ovlivnily přednášky z muzeologie doc. Štěpánové, která o muzeu mluvila naprosto neopakovatelným způsobem. Znít to asi vtipně, ale přednášky o začátcích českého muzejnictví jsem prožívala jako nějakou napínavou detektivku. Svou první muzejní praxi jsem absolvovala tady v Turnově. Asi rok jsem při studiu dělala dobrovolníka v Etnografickém oddělení Národního muzea. V Národním muzeu jsem poté začala pracovat jako lektor vzdělávacích programů pro školy a školky a pomáhala jsem i jako grantový pracovník v Divadelním oddělení. Když jsem se odstěhovala z Prahy k Českému Dubu, nastoupila jsem do měst-

ského muzea v Mnichově Hradišti, kde jsem potkala skvělé kolegy a naučila se mnoho věcí, protože se jedná o malé muzeum, kde každý musí zvládat řadu úloh. Z Hradiště už pak byla cesta do Turnova poměrně krátká. Paní ředitelka Jakoubčová mě oslovila, jestli bych zde nechtěla nastoupit na pozici etnologa, a já souhlasila.

*Tvou profesí je etnologie, v současnosti dokončuješ její studium na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Co tě k tomuto oboru přilákalo?*

Když jsem v posledním ročníku na gymnáziu rozmýšlela, kam bych mohla dál směřovat, zvažovala jsem etnologii z toho důvodu, že jsem se hodně zajímala o východní náboženství a kulturu. Nakonec jsem ale odjela na rok na studia do jižní Francie a tam jsem poznala, že nejsem zas tak velký dobrodruh a cestovatel, abych objížďala svět a zkoumala cizí kultury. Ale nápad jít studovat etnologii mi v hlavě zůstal. Jen jsem přehodnotila okruh zájmu. Místo exotiky jsem se začala věnovat studiu českého prostředí, především jeho historické podobě, lidové kultuře a folkloru.

*Zabýváš se pohřební tematikou, mohla bys čtenářům vysvětlit, co přesně to znamená?*

Ve své diplomové práci se věnuji vývoji podoby pohřbu na Česko-dubsku od 19. do poloviny 20. století. Zajímá mě, jak se lišily pohřby chudých a bohatých, mladých a

starých, řemeslníků, rolníků atd. Řeším, co se na pohřebních zvycích pod vlivem modernizace měnilo, nebo co naopak zůstávalo. Taky se snažím na pohřeb nahlédnout jako na určitou formu společenského divadla a rituálu, kde má každý účastník svou roli.

*Čemu se věnuješ ve svém volném čase?*

Kdybych měla jmenovat jeden koníček, řekla bych zpěv. Dlouhá léta jsem zpívala ve sboru, od renesance přes baroko až po úplnou modernu, spirituály nebo lidovky. Zpívám ráda a vlastně pořád. Posledních pár let se také spolu s manželem a kamarády hodně věnujeme spolku Dubáci. Dubáci opravují česko-dubské památky, organizují v jejich okolí řadu kulturních akcí a před čtyřmi lety se dali do rekonstrukce rakousko-uherského roubeného hostince. Začali jsme točit i pivo, a pustili se dokonce i do jeho vaření. Na našich akcích ukazujeme lidem, že oprava a rekonstrukce starých věcí, především domů, má velký smysl. Snažíme se lidi pobavit, potěšit a mimoděk i vzdělávat. A myslím, že se to docela daří.

*Na závěr se každého ptám, jak vidí budoucnost muzeí obecně a jak by mělo vypadat naše muzeum třeba za deset let. Jak to vidíš ty?*

Myslím si, že pro muzea je čím dál tím těžší obstát v konkurenci nejrůznějších programů a aktivit, které v dnešní době nabízí celá řada

organizací a spolků. Devízou muzea je to, že zprostředkovává přímý kontakt s minulostí a umožňuje návštěvníkům si ji svým způsobem osahat a ponořit se do ní. Věřím, že lidé mají stále zájem o poznání a do muzea za ním míří. A jakou vidím podobu našeho muzea za deset let? Určitě skvělou. Kromě vzdělávání široké veřejnosti vidím klíčovou badatelskou činnost. Mně osobně láká představa užší spolupráce se studenty z našeho oboru. Ráda bych s nimi realizovala terénní výzkumy v různých pojizerských lokalitách.

*A když se podíváme na muzejní sbírky – jaký typ předmětů máš ráda?*

Velkou slabost mám pro malovaný nábytek. Líbí se mi, jak zřetelně odráží slohové umění, ale zachovává si lidovou zdobnost. Zajímavé je odkrývání příběhů, které se za jednotlivými kousky ukrývají. Většinou se jedná o součást vybavení domácnosti, kterou používalo několik generací. Datace určuje rok, kdy nábytek do rodiny přibyl, nejčastěji jako věno nevěsty. Já osobně mám doma malovanou skříň, na níž je jasně vidět starší datace přepsaná o několik let později na letopočet novější. Nevím bohužel, z které rodiny skříň pochází, ale vždy, když se na ní podívám, představuji si, jaký osud a životní události tehdejších majitele potkal. Druhá svatba? Dědictví? Prodej? Je to příběh, který ještě čeká na své odhalení.

Alžběta Kulíšková

**DRINGS**

poradenství \* software \* hardware

### Výpočetní technika – kousek od muzea!

- Počítače, příslušenství, digi-fotoaparáty, audiotechnika to vše můžete zakoupit ve Skálově ulici 6 otevřeno ve všední dny 13.30 – 17.30 hodin
- Objednávat můžete i v pohodlí domova nebo kanceláře využijte e-shop na stránkách [www.drings.cz](http://www.drings.cz)!



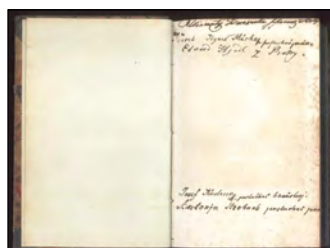
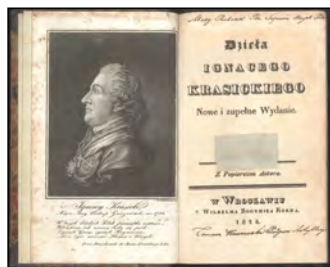
**BARVY**  
specializovaná prodejna

Nabízíme veškerý sortiment barev k použití v interiérech i exteriérech, autolaky, lazury ad.

Studentská 1727, Turnov • tel./fax: 481 321 180, 602 364 436  
[www.barvyturnov.cz](http://www.barvyturnov.cz) • email: [info@barvyturnov.cz](mailto:info@barvyturnov.cz)

## ZE SBÍREK MUZEA – SPISY IGNÁCE KRASICKÉHO

Pod signaturou HST 2263 se v naší sbírce starých tisků nachází drobná a úplně nenápadná knížka, která už dnes nepatří k nevyhledávanějším – 1. díl desetidílné, v polštině tištěné edice sebraných spisů Ignáce Krasického (na levé fotografii). Tento polský prozaik, básník a publicista byl významným představitelem polského osvícenství a mezi českými vzdělanci byl logicky velmi oblíben. Narodil se v roce 1735 v Dubiecku v jihovýchodním Polsku do rodiny nižší šlechty, stal se duchovním a v roce 1766 byl jmenován biskupem warmijským. Byl vzdělaný, osvícený a měl přátelskou povahu, a tak není divu, že k jeho přátelům patřila řada vlivných osobností nejen z řad kultury, ale i politiky, např. Fridrich II. Veliký či polský král Stanislav II. August Poniatowski. Krasický zemřel v roce 1801 při svém pobytu v Berlíně. Nemáme zde možnost jmenovat Krasického slavné literární práce, připomeňme jen, že jsou ceněny



pro výrazný humoristicko-sarkastický přístup ke složitým tématům, který nebyl v dané době úplně obvyklý. Krasický byl také nazýván knížetem básníků a pro všechny tyto uvedené důvody není divu, že se jeho práce staly součástí knihoven mnoha českých osobností.

Exemplář, který se nachází u nás v Turnově, také prošel slavnými



Karel Hynek Mácha posluchač práv

Antonín Strobach posluchač práv

rukama, a dokonce ne jedněma! Byl vydán v roce 1824 ve Vratislavi a na jeho předsádce najdeme několik podpisů, z nichž nás na první pohled zaujme Karel Hynek Mácha podepsaný jako posluchač práv. Že se jedná o slavného Máchu, je jisté, Mácha práva studoval (mezi roky 1832 až 1836) a víme, že se pro oblibu polské literatury začal sám učit polsky. Není divu, že ho Krasického dílo oslovilo. Vedle několika dalších zaznamenaných jmen, jejichž nositelé

už zřejmě zapadli v prachu dějin, vyniká ještě další „posluchač práv“ Antonín Strobach. Žil v letech 1814 až 1856 v Praze a stal se úspěšným právníkem a politikem. Byl poslancem Říšského sněmu během revolučního roku 1848 a krátce působil i jako pražský purkmistr (primátor) – svými současníky byl vnímán jako jeden z nejvýznamnějších představitelů revolučního roku 1848. Jako žák Josefa Jungmanna se pohyboval v okruhu jeho literárních a vědeckých přátel a možná tudy vede cesta, kterou se kniha z jeho majetku dostala do turnovské sbírky. Do stejného okruhu osobností, na velmi významné místo patřil i Jungmannův žák a osobní přítel Antonín Marek, jehož farní knihovna tvoří základ naší sbírky starých tisků.

Alžběta Kulíšková

## STALO SE PŘED STO LETY V TURNOVĚ A OKOLÍ

7. října 1918 zemřel v Daliměřicích dlouholetý starosta obce František Salmon (čp. 16) ve věku 88 let. Působil také pětadvacet let jako ředitel Okresní hospodářské záložny, několik volebních období byl členem okresního zastupitelstva, okresního výboru a okresní školské rady. Pohřeb se konal 11. října na hřbitově v Jenišovicích a mezi mnoha jinými účastníky bychom našli také hraběte Desfours Waldrode. \* Na začátku října se v okolí vlakového nádraží začali radovat, že konečně byly vyslyšeny jejich žádosti o zřízení poštovního úřadu v Nádražním předměstí. Otevřen měl být v prosinci 1918. Vzhledem k následujícím politickým změnám, bylo později jeho zřízení odloženo na neurčito. \* V říjnu před sto lety byla dokončena Riegrova turistická stezka. \* Z různých koutů našeho regionu se šířily zprávy o rostoucí epidemii španělské chřipky. Ta byla poprvé zaznamenána v Číně roku 1917 a s vojáky se přes USA dostala do Evropy. Počátek pandemie byl však zastřen válečnou cenzurou,

a tak se o ní v Evropě prvně mluvilo v neutrálním Španělsku, což dalo nemoci jméno. V Turnově byly kvůli chřipce na začátku školního roku uzavřeny dívčí i chlapecká škola. \* Stejně jako v Praze a na mnoha jiných místech proběhla také v Turnově 14. října manifestace za velké účasti zdejších obyvatel. Původně se jednalo o demonstrace proti vývozu potravin z Čech, když ceny všeho neustále stoupaly. Veškeré obchody byly uzavřeny, v dílnách i jinde panoval klid (současně totiž byla vyhlášena jednodenní generální stávkou). Z balkonu radnice nejprve promluvil za agrární stranu člen zemědělské rady V. Prokeš, který přirovnal rakouskou monarchii k upadajícímu cirkusu a vyzval k neplnění ukládaných vojenských rekvizic. Mezi dalšími řečníky nemohl chybět říšský poslanec Josef Žďárský nebo starosta města lékárník Josef Radský. Z balkonu radnice dávali obyvatelům města zprávu, že přichází doba, kdy veškerá správa bude zase pouze v našich rukách a že záleží pouze na nás, jakou bu-

doucnost si přichystáme. V následujících dnech se předpokládalo zatýkání oněch řečníků, to se však nestalo. Monarchii docházel dech. \*



Zpráva o převratu se z Prahy 28. října dostala do Turnova kolem poledního. V krátké době byly ulice ozdobeny prapory (první visel v Hluboké ulici na domě Josefa Linky, obchodníka s lahůdkami). Večer byl uspořádán spolu s vojskem velký lampionový průvod s hudbou a na náměstí se sešly tisíce obyvatel města. Po projevech předních představitelů města byla zazpívána národní hymna Kde domov můj. Poté se místní mládež jala odstraňovat (k radosti ostatních přihlížejících) ze všech úřadů znaky monarchie a házela je do kašny na

náměstí nebo rovnou z mostu do Jizery. Vojáci si strhávali odznaky rakouského vojska a připínali si čerwonobilé kokardy. V úterý, následující den, se do města dostavili ještě lidé z okolních vsí, a tak byl zástup lidu ještě větší. Téhož dne byl v kanceláři okresního zastupitelstva (čp. 84) ustaven Okresní národní výbor, jehož předsedou se stal poslanec Josef Žďárský. \* Ředitel šperkařské školy J. Mašek vrátil 15. listopadu 1918 ve prospěch národního pokladu v Praze rytířský řád Františka Josefa. \* V novinách se objevila výzva k městskému zastupitelstvu, aby ve své další schůzi projednalo změnu názvu některých turnovských ulic. Nabízelo se přejmenování Nádražní ulice na Wilsonovu třídu, Sobotecké ulice na Masarykovu, Jičínské na Kramářovu a Královské ulice na Jiráskovu (to jediné se také stalo). \* 19. prosince proběhla slavnostní schůze turnovského zastupitelstva, kdy byl první prezident nového československého státu zvolen čestným občanem Turnova.

David Marek

## VÝSTAVY A AKCE V ŘÍJNU, LISTOPADU A PROSINCI

### VÝSTAVNÍ SÁL

20. 9. – 21. 10. Extáze svatého Františka v obrazech Jana Jiřího Hertla a Pavla Roučky

28. 10. – 30. 12. Konečně ve vlastním! Turnov na cestě k republice

28. 11. – 14. 12. Rok republiky – putovní výstava

### SKLEPENÍ

Do 30. 10. (min.) Luminiscence aneb Cesta světla

### KLENOTNICE

28. 10. – 30. 12. Léta nadějí a ztrát. Umělecké řemeslo v Turnově a Železném Brodě 1918–1948

### KAMENÁŘSKÝ DŮM

Do 28. 10. Od obilky ke chlebu  
8. 11. – 30. 12. Václav Plechatý – dřevorezby

### DLASKŮV STATEK

1. 12. – 30. 12. Hospodářův rok – Od Martina do Tří králů. Zimní proměna expozice

### AKCE

Říjnové středy Přednášky k výročí republiky

Připravují se Cestopisné přednášky o Pyrenejích

1.–20. 12. Strom splněných přání

7.–8. 12. Turnovské vánoční trhy s programem v muzeu a dílnami v Kamenářském domě

## FOTOOHLÉDNUTÍ ZA MINULÝM ČTVRTLETÍM



Ani v létě jsme nezaháleli. V posledních měsících jsme zahajovali dvě výstavy – v červenci to bylo Liberecko ve stínu sopek s téměř funkčním modelem vulkánu. 20. září začala výstava Extáze svatého Františka v obrazech Jana Jiřího Hertla a Pavla Roučky srovnávající přístup barokního malíře s tím současným při tvorbě na společné téma. Pavla Roučku vidíte na fotografii před jedním z jeho obrazů ve společnosti M. Cogana a V. Jakouběové.



Prázdniny byly plné řemeslných a výtvarných dílen a programů pro návštěvníky. Přinášíme fotografie vyznařující letní pohodu ze Dnů s mineralogem a z mlynářských řemeslných sobot zahrnující například pečení chleba a housek s paní Válkovou či výrobu látkových pytlíčků na pečivo. Návštěvníci Kamenářského domu si také skládali papírové větrníčky plné informací o mlynářském řemesle. V září byl zahájen podzimní cyklus Výtvarného salonu spojený s výstavou Extáze svatého Františka. V prvních lekcích vyráběli jeho účastníci fresky.



## NAVŠTIVTE V MUZEU, CO SE DÁ

### MUZEJNÍ PRODEJNA



šperky,  
drahé kameny, sklo,  
bižuterie, regionální  
speciality, sladkosti,  
knihy, mapy

### ZLATNÍCI V KAMENÁŘI



autorské šperky  
zakázková výroba  
snubní prsteny  
drahokamy  
ukázky řemesla

### DLASKŮV STATEK



národní kulturní  
památky  
vesnická domácnost  
v době písmáka  
Josefa Dlaska

Muzejní čtvrtletník vydává Muzeum Českého ráje v Turnově. Povolení MK ČR – E 15658. ISSN: 1801-4054. Odpovědná redaktorka: Mgr. Alžběta Kulíšková. Grafická úprava, sazba: Alžběta Kulíšková. Tisk: Tiskárna UNIPRESS, s.r.o. Svobodova 1431, Turnov, tel. 481 319 411. Uzávěrka tohoto čísla byla 15. září 2018. Muzejní čtvrtletník je k dostání zdarma na pokladně muzea a v informačních centrech a muzeích v okolí Turnova. Emailem zasláným na adresu kuliskova@muzeum-turnov.cz si můžete objednat zaslání Čtvrtletníku emailovou poštou. Na vydání přispělo město Turnov. Děkujeme.

**OTEVÍRACÍ DOBA V MUZEU a KAMENÁŘSKÉM DOMĚ:** Úterý až neděle od 9.00 do 16.00 hodin. **NA DLASKOVĚ STATKU:** V listopadu zavřeno. V říjnu a prosinci otevřeno od úterý do neděle: 9.00–16.00. Od ledna do konce března zavřeno. Statek se otevře na oslavu Masopustu.

Změna programu může nastat – pro aktuální informace vždy sledujte webové stránky muzea!

**Vánoční otevírací doba v muzeu, v Kamenářském domě a na Dlaskově statku:** Zavřeno: 24., 25., 31. 12. 2018 a 1. 1. 2019. V ostatní dny otevřeno od 9.00 do 16.00 hodin. Těšíme se na Vaši návštěvu!